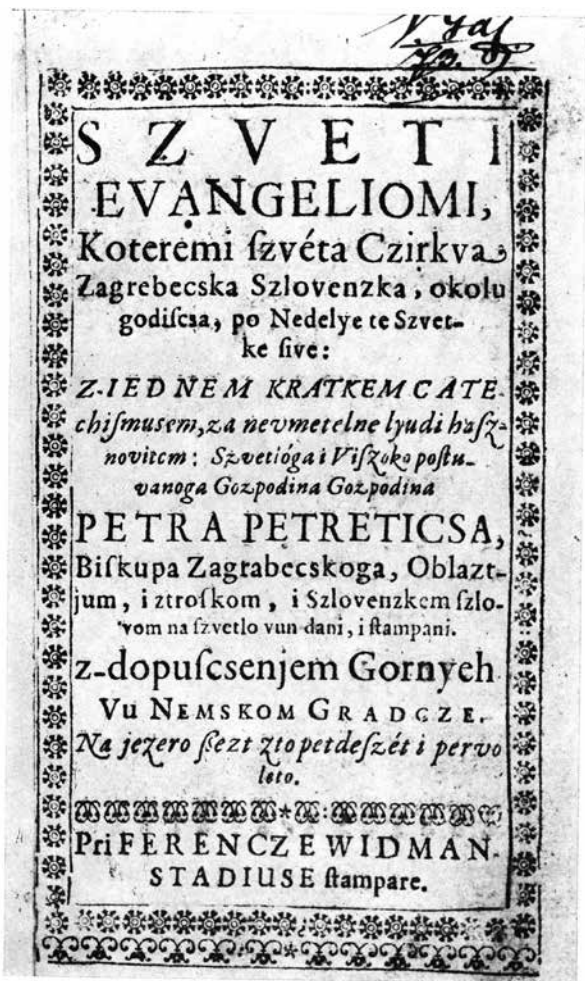

NIKOLA KRAJAČEVIĆ SARTORIUS

Naslovnica Svetih evangelioma Nikole Krajačevića Sartoriusa iz 1651.

LJETOPIS NIKOLE KRAJAČEVIĆA SARTORIUSA

1581. 9. studenoga* rodio se u Sisku od oca Vuka Krajačevića, graničarskog vojvode. (U dosadašnjoj se literaturi pogrešno donosila 1582. kao godina rođenja.)

Najprije je služio u vojsci i sudjelovao u bitkama protiv Turaka (kako je zabilježeno u nekrologu, u kolegijskoj kronici: *in iuventute miles*; u *Litterae annuae: ...in iuventute militiam adversus Turcas sectatus fuisse...*), no ne zna se gdje i koliko, a zatim je polazio gimnaziju, vjerojatno u Grazu.

1607–1609. Studira tri godine filozofiju u Grazu te je promoviran za magistra filozofije kod profesora Johanna Argente.

1609. U svibnju dolazi u Ilirski kolegij u Bologni (*Collegium Illyrico-Hungaricum Bononiense*), gdje se kratko zadržava, a onda produžuje u Rim i 27. lipnja dolazi u kolegij Germanikum (*Collegium Germanicum*, Njemački zavod). U kronici Kolegija zapisano je za njega da ima četiri niža reda, oko 26 godina i da je određen za studij teologije.

Studira teologiju u Rimskom kolegiju (*Collegium Romanum*, danas Gregoriana), kao i svi rimski pitomci pa tako i Germanikuma, iz kojega odlazi 23. studenog 1611.

1611. Kroničar rimskoga Germanikuma nastavlja o njemu da je spominjao kako želi postati isusovcem, ali da mora najprije dobiti dozvolu od svog (zagrebačkog) kaptola čiji je član i koji ga uzdržava jer su mu roditelji siromašni. Dobio je dozvolu kada je odlazio iz Zavoda, ali se loše ponio jer je gotovo godinu dana ostao u Bologni i često bio opominjan da ode odande. U kaptolskim se spisima prvi put spominje u korizmi iste godine kada po zamjeniku upravlja kaptolskim posjedom Vukodol. Kada je poslije mijenjao posjede (predije), ime mu je naizmjen-

* *Hrvatski biografski leksikon* navodi kao datum Krajačevićeva rođenja 29. studenoga.

- ce zabilježeno kao Krajačević i Sartorius. Drugi dio prezimena uzeo je nakon prvog boravka u Bologni u svibnju 1609.
- 1612–1614. Vrativši se u Zagreb, boravi u kaptolu i bavi se uglavnom pravnim znanostima polazeći predavanja kanonika Baltazara Dvorničića Napulia. Godine 1614. postaje čazmanski arhidakon, a u svibnju 1615. rezignira arhidakonat jer odlazi u isusovački novicijat, međutim zadržava, pozivom na crkvene propise, senijum i kanonikat. Odrekao se kanonikata u korizmi 1616. jer je ostao u novicijatu.
1615. 14. travnja ulazi u isusovački novicijat u Brnu u Moravskoj, ali tu ostaje svega nekoliko dana jer 17. istog mjeseca odlazi u novicijat u austrijskom Leobenu, kako je zabilježeno u kronici te kuće. Od raznih podataka o njemu kronika nam donosi neke važne novosti: da je rođen 1581, da je dobrog zdravlja, da je primljen u Red u Zagrebu, da govori dobro latinski, hrvatski i mađarski te osrednje talijanski i da je postao katolikom u dvanaestoj godini života. Odlazi iz Leobena 12. prosinca 1616. da završi teologiju u Grazu.
1617. Studira teologiju u Grazu.
1618. U Zagrebu je kateheta i svetački propovjednik u crkvi Sv. Marka.
- 1619–1620. Prokurator je Isusovačkog kolegija u Zagrebu.
1621. Obavlja treću probaciju u Eberndorfu u Koruškoj (Austrija), kod instruktora Henrika Philippia.
- 1622–1623. Djeluje kao župnik i misionar na imanju Zagrebačkog kolegija u Tkalcu (Kalec kraj Križevaca) u Podravini. O prilikama seljaka toga kraja i o svom katehetskom i misionarskom radu napisao je opširno izvješće.
- 1624–1630. Propovjednik je u župnoj crkvi Sv. Marka u Zagrebu, od 1625. ujedno upravitelj Marijine kongregacije građana i povremeno kateheta.
1628. Najvjerojatnije je te godine tiskan njegov mali katekizam pod naslovom *Mali kršćanski nauk*, koji je sastavio na preporuku zagrebačkog biskupa Petra Domitrovića. Potvrdu o postojanju takvog katekizma imamo u isusovačkoj kronici za god. 1629, u kojoj se kaže da se u crkvi Sv. Katarine pri pouci vjeronauka upotrebljavao tiskani katekizam.
1630. Izlazi prvo izdanje *Molitvenih knjžica*.

1631. Rektor je Zagrebačkog kolegija.
- 1632–1634. Ponovno je nedjeljni propovjednik i upravitelj kongregacije u Zagrebu.
- 1634–1639. Superior je novoosnovane rezidencije u Varaždinu te je za njegova vremena otvorena varaždinska gimnazija (1636). Od 1637. hrvatski propovjednik i kateheta u Varaždinu.
- 1639–1640. U Požunu je (Bratislavi) od sredine kolovoza 1639. i obavlja korekture svojih knjižica koje su i tiskane u tom gradu: priručnik za Marijinu kongregaciju građana, koju je on vodio, *Ručne knjižice za bratovčine* (1639) te drugo izdanje *Molitvenih knjižica* (1640). U katalogu Požunskog kolegija za godinu 1640. zabilježeno je da osim korektura obavlja službe prefekta škole i ispovjednika.
- 1640–1641. Od sredine 1640. godine boravi u Rimu i oko deset mjeseci djeluje kao hrvatski ispovjednik (penitencijar) u bazilici Sv. Petra. Na toj je dužnosti zamijenio Bartola Kašića, koji u isto vrijeme korigira izdanje svog *Rituala rimskog*.
- 1642–1643. Ponovno je rektor Kolegija u Zagrebu.
- 1644–1653. U Zagrebu je prvih godina još operarius i zamjenjuje u raznim službama, zatim samo duhovnik, ispovjednik i savjetnik.
- 1649–1650. U Zagrebu je vicerektor (zamjenik rektora) od početka srpnja 1649. do travnja 1650.
1651. U Grazu (Nemski Gradec) objavljen mu je lekcionar s katekizmom i poukama *Sveti evangeliomi*.
1653. 9. ožujka umire u Zagrebu.

M. K.

BIBLIOGRAFIJA

IZDANJA DJELA NIKOLE KRAJAČEVIĆA SARTORIUSA*

[*Mali kršćanski nauk ili Prve slovenske knjižice*, oko 1628]

U isusovačkoj kronici (*Litterae annuae*) za god. 1629. stoji da je kateheta (Krajačević) u crkvi Sv. Marka pri pouci vjeronauka upotrebljavao tiskani katekizam. U predgovoru *Svetih evangelio-ma*, koji je potpisao biskup Petar Petretić, kaže se da je biskup Domitrović dao prevesti i štampati “na naše slovensko zagrebačko slovo” običajne molitve da bi se postigla jedinstvenost u molenju. U svojim *Molitvenim knjižicama* (1640) Krajačević kaže da mu je te molitve biskup Domitrović “dopustil vu prvih slovenskeh knjižicah štampati: i (kak mi se čini) vu svojem biskupskom spravišće zapovedal plebanušem pred ljuctvo davati”.

[*Ručne knjižice za bratovčine ili Manuale sodalitatis*. Požun, 1639.]

Najstariju vijest o Krajačeviću priručniku za građansku Marijinu kongregaciju u Zagrebu donosi engleski isusovac, bibliograf Nathanael Southwell (1598–1676): *Edidit translatum a se Croatiae Manuale Sodalitatis, Posonii 1639; Libellum precum et christianarum exercitationum. Utriumque suppresso nomine* (“Preveo je na hrvatski i objavio Priručnik kongregacije u Požunu 1639; knjižicu molitava i kršćanskih vježbi. Oboje anonimno”). Prema njemu isto donose kasniji bibliografi, zatim *Litterae Annuae* za god. 1640. navodi da je građanska kongregacija dobila hrvatski priručnik u novom umnoženom izdanju. A kada kroničari spominju boravak Krajačevićev u Požunu 1639/1640, navode da korigira izdanja nekih svojih knjižica. Dakle, osim *Molitvenih knjižica* (*Libellum precum*), tada je tiskan i priručnik kongregacije (*Manuale sodalitatis*). Dosada nije pronađen nijedan primjerak takvog priručnika. Novo izdanje *Manuala* objavljeno je u Beču 1674, a priredio ga je Nikola Galović.

* Ispod pojedinih su naslova djela navedene napomene o djelu ili njegovu nastanku koje je sastavio Mijo Korade. Naslovi djela poznati samo iz zapisa stavljeni su u uglate zagrade. Djela koja redakcija nije provjerila *de visu* označena su zvjezdicom. Naslovi i godine nastanka djela sačuvanih u rukopisima navedeni su prema priređivačevu bilježenju.

Molitvene knjižice vsem Krištuševem vernem slovenskoga jezika pristojne i hasnovite / / Molitvene knyisicze. Vszem Christusevem vérnem szlovenzskoga jezika, prztoyne i hasznovite. Z-dopuscsenyem Górných, drugócs obilnéh píszane, i stampane. Vu Posone, na M.DC.XL. [1640] leto. [48] + 490 + [8] str.

Prema izvorima prvo je izdanje objavljeno 1630. godine; dosad nije pronađeno.

*Sveti evangeliomi, koteremi sveta cirkva zagrebečka slovenska, okolu godišča, po nedelje te svetke žive / Szveti evangeliomi, kotere mi szvéta Czirkva zagrebecska szlovenzka, okolu godiscsa, po nedelye te szvetke sive: Z jednem kratkem catechismusem, za nevetelne lyudi hasznovitem: Szvetlóga i viszoko postavano ga gozpodina gozpodina Petra Petreticsa, biskupa zagrabeckoga, oblajtjum, i ztroskom, i szlovenzkem szlovom na szvetlo vun dani, i stampani z-dopuscsenjem Gorných. Vu Nemskom Gradcze. Na jezero ssezt zto pedeszét i pervo leto. [1651] Pri Ferencze Widmanstadiuse stampare. [56] + 319 + [7] str. *[Trnava, 1694, 1759; Zagreb, 1730, 1778, 1819]*

Molitvene knjižice vsem Krištuševem vernem slovenskoga jezika pristojne i hasnovite / [P. Miklovussa Krajachevicha, redovnika reda Jezuitanzkoga: Molitvene knjiscze vszem Christussevem vernem szlovenskoga jezika, pristoyne i hasznovite. II. izdanje po B. M. redovniku jezuiti znovich na haszen szlovenskoga naroda pod stampom szkupa zovem stoie pridano szlosene. Mjesto štampe (?), g. 1657?] [20] + 432 (?)

To drugo, zapravo treće izdanje iz 1657, za koje se ne zna gdje je objavljeno jer oba očuvana primjerka nemaju naslovnicu, priredio je Boltižer (Baltazar) Milovec i u predgovoru objasnio tko su autori prijašnjeg i sadašnjeg izdanja: “Imaš potlam cele knjižice (gde vu četrtom delu najdeš modus bližnje k smrti priprave) pune lepimi navuki, pobožnimi molitvami k vsakomu vremenu prilicnemi cirkvenemi litanijami i popevkami. Negda pokojnoga p. Miklovuša Krajačevića, redovnika Reda ježuitanskoga trudom spravljene i šampane, a vezda znovič na hasen slovenskoga naroda pod šampom skupa z ovem što je pridano složene; vu to ime da bi jednem trudom, i vu jedneh knjigah imeli svoju dušnu hranu, tak bratja muke i smrti Ježuševe kak drugi verni kršćeniki. Uživaj človeče obojega truda, i Bog te oslobodi hude i nepripravne smrti. To ti od Boga žele tvoj vu Krištušu sluga B. M. redovnik ježuvita.”

M. K.

VAŽNIJA LITERATURA O NIKOLI KRAJAČEVIĆU SARTORIUSU

- Album novitorum Domus Probationis Leobensis 1614–1688.*
[Knjižnica benediktinskog samostana u Pannonhalmi (A Pannonhalmi Főapátság Könyvtár), sign. 118.D.19.]
- *Ljudevit Ivančan: *Podaci o zagrebačkim kanonicima.* Str. 503–504, 1075. [Tipkopis u Kaptolskom arhivu u Zagrebu.]
- Nathanaele Sotvello [Nathanael Southwell]: *Nicolaus Sartorius.* – *Bibliotheca scriptorum Societatis Jesu.* Romae, MDCLXXVI. [1676] Str. 634.
- [?]: [Rubrika *Viestnik. Iz Zagreba.*] – “Zagrebački katolički list”, X, br. 5, str. 39–40; Zagreb, 3. veljače 1859.
- Ivan Kukuljević Sakcinski [prir.]: *Sartorius (Krajačić) Nikola.* – *Bibliografija hrvatska. Dio prvi.* Bibliografija jugoslavenska. Knjiga prva. Tiskane knjige. Troškom Društva za jugoslavensku povjestnicu i starine. Zagreb, 1860. Str. 147, br. 1709–1710.
- Paul Jos. [Josef] Šafařík: *Geschichte der südslawischen Literatur.* II. Illirisches und kroatisches schriftthum. *Geschichte der illyrischen und kroatischen Literatur.* Verlag von Friedrich Tempsky. Prag, 1865. Str. 351.
- Ivan Kukuljević Sakcinski: *Mikula Krajačević, nazvan Sartorius.* – *Književnici u Hrvatah s ove strane Velebita, živivši u prvoj polovini XVII. vieka.* – “Arkiv za povjestnicu jugoslavensku”, IX, str. 6–8; Zagreb, 1868.
- Martin Hajnal: *Nikolaus Krajačević – Peter Petretić.* (*Ein Beitrag zur Geschichte der kajkroatischen Literatur.*). – “Archiv für slavische Philologie”, Bd. 28, str. 315–321; Berlin, 1906.
- Branko Vodnik: [Nikola Krajačević Sartorius.] – *Povijest hrvatske književnosti.* Knjiga I. *Od humanizma do potkraj XVIII. soljeća.* Matica hrvatska. Zagreb, 1913. Str. 268.
- Fr. [Franjo] Fancev: *P. Nikolaus Sartorius.* – *Einige Bemerkungen zur Geschichte des Schrifttums in Kroatien.* – “Archiv für slavische Philologie”, Bd. 35, str. 395–397; Berlin, 1914.
- Janko Barlè: *Crkvene pjesme o. Nikole Krajačevića. Prilog za povjestni razvitak hrvatskih crkvenih pjesama.* (Preštampano iz “Sv. Cecilije” god. 1915.). Tisak Nadbiskupske tiskare. Zagreb, 1915. Str. 3–14. [Posebni otisak.]

- V. D. [Velimir Deželić]: *Krajačević (Sartorius) Nikola. – Znameniti i zaslužni Hrvati te pomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925–1925. Sa pregledom povijesti Hrvatske, Bosne i Istre, hrvatske književnosti i razvitka hrvatskog jezika, te hrv. vladara, hercega, banova i biskupa, kao uvodom.* Prigodom proslave 1000-godišnjice Hrvatskoga Kraljevstva izdao Odbor za izdanje knjige *Zaslužni i znameniti Hrvati 925–1925.* Zagreb, [1925] Str. 144.
- Miroslav Vanino: *Nikola Krajačević (Sartorius). Biografski podaci (1582–1653). “Molitvene knjižice” i “Manuale sodalitatis”.* – “Vrela i prinosi”, br. 3, str. 111–119; Sarajevo, 1933.
- Franjo Fancev: *Građa za povijest školskog i književnog rada isusovačkoga kolegija u Zagrebu (1606–1772).* – “Starine”, knj. XXXVII, str. 80; Zagreb, 1934.
- Franjo Fancev: *Hrvatska kajkavska poezija prošlih vjekova.* – “Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1937/38”, sv. 51, str. 86–105; Zagreb, 1939.
- Vladoje Dukat [prir.]: 3. *Miklovuš Krajačević (Sartorius).* – *Sladki naš kaj. Ogledi iz stare kajkavske književnosti.* [Biblioteka] Tekstovi i pregledi. Sv. 7. Izdanje Hrvatskog izdavačkog bibliografskog zavoda. Zagreb, 1944. Str. 27–31.
- Krešimir Georgijević: *Nikola Krajačević Sartorius. – Hrvatska književnost od XVI do XVIII stoljeća u sjevernoj Hrvatskoj i Bosni.* Izvanredno izdanje. Matica hrvatska. Zagreb, 1969. Str. 71–75. i passim.
- Miroslav Vanino: *Isusovci i hrvatski narod. I. Rad u XVI stoljeću. Zagrebački kolegij.* Biblioteka Vrela i prinosi za povijest Isusovačkog reda u hrvatskom narodu. Knjiga 1. Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu. Zagreb, 1969. Str. 323–328, passim.
- Olga Šojat: [Predgovor.] – *Nikola Krajačević (1582–1653).* – *Hrvatski kajkavski pisci I. Druga polovina 16. stoljeća.* Priredila Olga Šojat. [Biblioteka] Pet stoljeća hrvatske književnosti. Knjiga 15/I. Matica hrvatska–Zora. Zagreb, 1977. Str. 293–298.
- Ladislaus Lukács: *Sartorius, Nicolaus. – Catalogi personarum et officiorum Provinciae Austriae S. I. II (1601–1640).* Monumenta historica Societatis Iesu a patribus eiusdem societatis edita. Volumen 125. Institutum historicum S. I. Romae, 1982. Str. 734–735.

- Josef Wicki–Mijo Korade: *Hrvatski penitencijari u Rimu od 1596. do 1773.* – “Vrela i prinosi”, br. 16, str. 23–49; Zagreb, 1986.
- Alojz Jembrih: *Kajkavska književnojezična baština isusovaca u 17. i 18. stoljeću.* – *Isusovci u Hrvata. Zbornik radova međunarodnog znanstvenog simpozija “Isusovci na vjerskom, znanstvenom i kulturnom području u Hrvata”.* Biblioteka Vrela i prinosi za povijest Isusovačkog reda u hrvatskom narodu. Knjiga 3. Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb–Hrvatski povijesni institut, Beč. Zagreb, 1992. Str. 325–334.
- Mijo Korade: *Petar Petretić 1647–1667.* – *Zagrebački biskupi i nadbiskupi.* Školska knjiga. Zagreb, 1995. Str. 335–336.
- Lojzo Buturac: *Nikola Krajačević Sartorius 1582. – 1653. U prigodi 345. obljetnice smrti.* – “Riječi”, I, str. 45–56; Sisak, 1999.
- Mijo Korade: “*Katekizmuš detčinji*” (1651.) *Nikole Krajačevića Sartoriusa (1581. –1653.).* – “Gazophylacium”, XIII, br. 3–4, str. 49–80; Zagreb, 2008.
- Alojz Jembrih: *Horvaczko evangyelye (1732.). Uzor gradišćanskohrvatske književnojezične norme.* – “Kroatologija”, III, br. 2, str. 40–63; Zagreb, 2012.
- Nada Babić: *Hrvatski prijevodi Novoga zavjeta od 20. stoljeća.* Bibliofilska izdanja. [Knj.] 34. Kršćanska sadašnjost. Zagreb, 2018. Str. 42–43.

M. K. i N. D.